

■ Talíř s japonskými postavami, Japonsko, styl scuma, 20. – 30. léta 20. století, jemná kamenina

■ Dva modří psi, Japonsko, ve stylu zvířátek z Arity, počátek 20. století, jemná keramika

■ Japonský čajový servis pro 6 osob, Japonsko, styl noritake, 20. – 30. léta 20. století, tenkostěnný porcelán

■ Váza s víčkem na třech nožkách, styl kutani, přelom 19. a 20. století

■ Váza s gejšami a čarodějí, Japonsko, styl sacuma, 20. – 30. léta 20. století, jemná kamenina

Na návštěvě v Asii

text Ing. Simona Šustková, 1. viceprezident Asociace starožitníků ve spolupráci s Jakubem Zemanem | foto archiv Asociace starožitníků

V poslední době se často, zejména na aukcích, můžeme setkat s pojmem asiatika, tj. starožitnosti pocházející z Asie. Kulturní vývoj zde probíhal již v dávnověku, v období 3000–2000 let př. n. l. tu vznikaly nejstarší civilizace světa. Asi kolem roku 500 n. l. čínská kultura začala ovlivňovat nejvýchodnější baštu Asie, Japonsko, kam se v dnešním povídání o starožitnostech podíváme. Už na počátku našeho letopočtu od vlády císaře Augusta proudilo tzv. Hedvábnou stezkou do Evropy mnoho překrásných uměleckých předmětů, ale až v 19. století se v Japonsku a v Číně začaly vyrábět výrobky určené pro evropský trh, někdy přímo na zakázku, což se označovalo pojmem „chine de commande“. Lidé byli okouzleni exotickým uměním Dálného východu, které se tak liší od umění našeho světa.

Typicky japonské starožitnosti a umělecké předměty se týkají obřadu pití čaje. Raná japonská keramika vznikla pod vlivem Číny a Koreje, Korejci zde zakládali od 8. století dílny. Ve 13. století vznikly první japonské dílny v Seto, kde se imitovaly počátku čínské vzory. Pro obřad pití čaje se vyráběly čavan – malé misky na pití, temmoku – velké misky a čare – kalíšky na svíčky. Počátkem 17. století Japonci dokonale zvládli výrobu porcelánu, největší dílny byly v Aritě na ostrově Kjúšú. Japonský hrnčič Kakemon byl dokonce první, kdo obohatil porcelán o nový dekorativní prvek – nádherné emaily. V Evropě byl velmi oblíbený barevný porcelán Imari, který se vyznačuje červeným a zlatým emailem, a dále Kakemon, vynikající svým subtilním stylem.

V druhé polovině 19. století byla otevřena cesta k obchodu s vnějším světem, přičemž stále vyspělejší trhy v Evropě i Americe žádaly nové typy výrobků, například vázy Fukugawa, tradiční porcelán Imari, překrásné talíře a vázy Hirado a posléze, na počátku

20. století, Japonci vyváželi tisíce skořápkových servisů, jejichž název napovídá, že se jedná o mimořádně tenký porcelán, z něhož se velmi příjemně pije odpolední čaj.

Japonský porcelán je nedatovaný, takže se jen obtížně zařazuje a mnohdy se vychází ze starých evropských prodejních katalogů. Jeho hlavní předností je vysoká dekorativnost, jemnost a exotika.

Sběratelsky zajímavější jsou samurajské meče. Co je to samurajský meč? Jedna z nejdokonalejších chladných zbraní, kterou kdy lidstvo stvořilo, meč schopný rozetnout protivníka na dvě půlky, ale i fascinující ukázka uměleckého řemesla, uctíváný ochránce cti samurajů. Vyjadřuje Jamato damašii, mytickou duši Japonska. Japonský meč, nihontó, se ve své klasické formě objevuje asi v 10. století. Metalurgicky jeho výroba počíná vytavením oceli tamahagane z železitých písků (satecu). Charakteristickým rysem japonského meče je konstrukce formou svárkového damašku, kombinující tvrdou, ale křehčí ocel tvořící břit, s měkčí, ale hou-

ževnatější ocelí tvořící zbytek čepele. Druhý technologický krok, díky němuž dosahuje japonský meč tak unikátních kvalit, je specifický kalicí proces. Jednotliví mistři a školy produkovaly v rozličných obdobích meče určitých tvarů, způsobů kalení a textury. Do délky jedné stopy se jedná o dýky (tantó), od jedné do dvou stop mluvíme o mečíku waki-zaši (kodači), meč nad dvě stopy bývá označován jako katana nebo tači. Meč katana se nosil zasunutý za opaskem ostřím nahoru, zatímco tači na závěsech košil, ale ostřím dolů. Pokud by samuraj, například v opilosti, svůj meč někde zapomněl nebo ztratil, byl by odsouzen k rituální sebevraždě seppuku, na západě známé spíše jako harakiri. Protože na meči závisel život samurajů, měli ho již od nejstarších dob ve vážnosti a úctě.

Sběratelství japonských mečů je kultivovaná disciplína, která dávno překročila hranice země vycházejícího slunce a přibližně od konce 19. století není jen hromaděním exotických zbraní, ale zahrnuje pokorné studium této fascinující problematiky. ■